

TALIM-TARBIYA JARAYONIDA TARBIYA FANINING O'RNI VA AXAMIYATI

Mamadaliyev Dilmurodjon Murodilovich

*Andijon viloyati Qurg'ontepa tumani Qorasuv shaxar
51- umumiy o'rta ta'lim maktabi "Tarbiya" fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Tarbiya-shaxsda muayyan jismoniy, aqliy, ruhiy, axloqiy va ma'naviy sifatlarni shakllantirishga qaratilgan pedagogik jarayonligi haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim, tarbiya, pedagogika, adabiyotlar, metodika, individual pedagogik tajriba.*

Insonning jamiyatda yashashi uchun zarur bo'lgan xususiyatlarga ega bo'lishini ta'minlash yo'lida qo'llaniladigan chora-tadbirlar majmuasi tarbiyani tashkil qiladi.

Tarbiya insonning insonligini ta'minlaydigan eng qadimiy va abadiy qadriyatdir. Tarbiyasiz alohida odam ham, kishilik jamiyati ham mavjud bo'la olmaydi. Chunki odam va jamiyatning mavjudligini ta'minlaydigan qadriyatlar tarbiya tufayligina bir avloddan boshqa avlodga o'tadi. Pedagogik adabiyotlarda "tarbiya" atamasi keng va tor ma'nolarda qo'llaniladi.

Keng ma'noda tarbiya inson shaxsini shakllantirishga, uning jamiyat ishlab chiqarishi va ijtimoiy, madaniy, ma'rifiy hayotida faol ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan barcha ta'sirlar, tadbirlar, harakatlar va intilishlar yig'indisini anglatadi. Bunday tushunishda tarbiya faqat oila, maktab, bolalar va yoshlar tashkilotlarida olib boriladigan tarbiyaviy ishlarni emas, balki butun ijtimoiy tuzum, uning yetakchi g'oyalari va san'atning barcha turlarini o'z ichiga oladi.

Shuningdek, keng ma'nodagi tarbiya tushunchasi ichiga ta'lim va ma'lumot ham kiradi. Tor ma'noda tarbiya shaxsning jismoniy rivoji, dunyoqarashi, ma'naviy-axloqiy qiyofasi va estetik didi o'stirilishiga yo'naltirilgan pedagogik faoliyatni anglatadi.

Bunda oila va tarbiyaviy muassasalar hamda jamoat tashkilotlari tarbiya ishini amalga oshiradi. Ta'lim va ma'lumot olish tor ma'nodagi tarbiya tushunchasi ichiga kirmaydi. Lekin har qanday tarbiya ta'lim bilan chambarchas bog'liq holdagina mavjud bo'ladi. Chunki, ta'lim va ma'lumot olish jarayonida shaxsning faqat bilimi ko'payibgina qolmay, balki, axloqiy-ma'naviy sifatlari qaror topishi ham tezlashadi.

Tarbiya har qanday jamiyat va har qanday mamlakat hayotida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yosh avlodning, umuman, jamiyat a'zolarining tarbiyasi bilan yetarlicha shug'ullanmagan mamlakat turg'unlik va inqirozga uchraydi. Negaki, o'sishi va rivojlanishi uchvun har qanday jamiyatda ham moddiy va ma'naviy boyliklar qatorida tarbiya ham rivojlanib boradi.

Tarbiya nazariyasining umumiy xususiyatlari quyidagilar bilan belgilanadi: - tarbiyaning nazariy asoslari; - tarbiya didaktikasi; - tarbiya amaliyoti. Mazkur masalalar tarbiya nazariyasining negizi sifatida O'zbekistonda ta'xis etilgan yangi "Tarbiya" fani asoslarini tashkil etadi. Shu sababli jamiyatda tarbiyaning o'rni, ahamiyati va amaliyoti odamlar tomonidan yetarli darajada idrok etilmoqda. Mazkur masala bo'yicha o'qituvchilari nazariy bilim, kasbiy ko'nikma va amaliy kompetensiyalar bilan qurollanishi kerak.

O'zbekiston ta'lim tizimida, jumladan, oliy ta'lim jarayonida "Tarbiya" fani asoslarini zamonaviy talablar asosida o'qitish va o'rganish zaruriyat hisoblanadi. Shu jihatdan o'qituvchilarining mazkur fanni o'zlashtirish va uni o'qitishning metodikasini o'rganish zaruriyati quyidagilar bilan belgilanadi:

- fanning asoslarini chuqur bilish;
- fanni o'qitishning ilg'or va zamonaviy pedagogik, innovatsion hamda axborot texnologiyalarini egallash;

- tarbiya masalasiga doir ilmiy-tadqiqotlarni o'rganib borish;
- inson va jamiyat hayotida tarbiyaning tutgan o'rnini to'liq idrok etish;
- fan vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tarbiyalash metodlari va texnologiyalarini bilish;

- fanni o'qitish bo'yicha individual pedagogik tajribaga ega bo'lish. Mazkur fanni o'rganish zaruriyati ilmiy, metodologik va amaliy jihatdan o'qituvchilar uchun kasbiy talablardan hisoblanadi.

Chunki bu fan gumanitar fanlar ichida tarbiya jarayonini tashkil etish, uni amalga oshirish va samaradorligini o'rganib borish ishlarini muvofiqlashtiradi.

E'tibor berilsa, bundan keyin boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayoni umumta'lim fanlarini o'qitish jarayonida amalga oshiriladi. Shu sababli bunday tarbiya jarayonini muvofiqlashtirib borish "Tarbiya" fani zimmasiga yuklanadi. Bundan tashqari, boshlang'ich sinflarda istisno tariqasida estetik, aqliy va jismoniy rivojlanishni nazarda tutuvchi tarbiyaviy tadbirlar maqsadli o'tkaziladi, shuningdek, bayramlar va tantanalar vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy tarbiyasi amalga oshiriladi.

Bu jarayonni tashkil etish va amalga oshirish ishlari "Tarbiya" fani vositasida amalga oshiriladi, unda mazkur fan o'qituvchisi va Sinf rahbari mas'ul hisoblanadi. Bularning barchasi o'qituvchilarining oliy pedagogik ta'lim jarayonida "Tarbiya" fanini o'qitish zaruriyati, uning asoslarini o'zlashtirish va o'zlashtirilgan ko'nikmalarni amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalarini egallashi taqozo etiladi. Shu sababli "ta'limda "Tarbiya" fanini o'qitish metodikasi" o'quv fani bo'yicha o'zlashtiriladigan nazariy bilim, didaktik ko'nikma va amaliy kompetensiyalar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun birlamchi talablar hisoblanadi.

Xulosa o'rnida, Bugungi kunda mazkur bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirish, ularni talabalarda tarkib toptirish va talabalarni kasbiy yo'naltirish masalalari ushbu fan vositasida amalsha oshirilishi ishlari tashkil etilmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. // [www. Ziyonet.uz](http://www.Ziyonet.uz)
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 6 iyundagi 422-sonli "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. // www. Ziyonet.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 6 iyundagi 422-sonli Qarori bilan tasdiqlangan "Umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun "Tarbiya" fani Konsepsiyasi". . // www. Ziyonet.uz
4. Abdusalilova SH. Abdurauf Fitratning "Tarbiya" fani talqini. – Toshkent, 2020. – 36 b.
5. Tarbiya kitobi. 1-4-sinflar uchun darslik. –Toshkent, 2020. 6. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. T., 2004